

Интервју водио: Саша Бижић

Након парламентарних избора у Србији, 11. маја, коалиција Социјалистичке партије Србије, Партије уједињених пензионера Србије и Јединствене Србије преко ноћи је постала најатрактивнији потенцијални партнер за остале актере политичке сцене. У првим реакцијама медија и јавности на актуелни однос снага, доминирало је увјерење да ће за одлуку социјалиста о подршци за формирање владе бити пресудан број пунуђених функција у извршној власти и јавним предузећима, као и огољена финансијска корист од тог чина. У разговору за «Нови Репортер», политички аналитичар из Београда Дејан Вук Станковић није био склон таквим поједностављењима, при чему је указао на значајније димензије међустраничких преговора: «Ш то се тиче лукративног момента, он ће бити у игри, али тешко да ће бити одлучујући, јер ће социјалисти највероватније добити довољно и од једних и од других. У преговорима пре могу пресудити програмски ставови и однос према бирачком телу, него лукративни моменти везани за елите у партијама. Елите су прилично добро намирене, барем када је реч о лукративном моменту у политичком животу».

Нови Репортер: Шта ће, по вашој процјени, бити пресудно за одлуку савеза СПС – ПУПС – ЈС о судбини њихових 20 скупштинских мандата: ставови о националном питању, слични позицијама СРС, ДСС и НС, или теме европских интеграција, које у редовима листе «За европску Србију» однедавно препознају као копчу са социјалистима?

Станковић: Ако се формирање нове коалиције буде стриктно посматрало по програмским основама и политичким ставовима, онда је коалиција ДСС-НС, СПС – ПУПС – ЈС и СРС много вероватнија него било каква помисао да ће се правити коалиција СПС и ДС-а. Зашто? Па, зато што су СПС и његови партнери из коалиције готово истоветног становишта по питању косовско-метохијске политике. По тој важној теми српске политике, они имају заједнички став неприхватања независности, исте аргументе у прилог поменутом ставу и сличну пратећу антизападну реторику, која је саставни део шире интерпретације догађаја на КиМ у протеклих 20 година. ДС је против

независности, али је потписала Споразум о стабилизацији и придруживању са Бриселом и снажно се зала же за европске интеграције. Иначе, поводом ЕУ, та тема није тачка спајања између СПС-ове коалиције и ДС-а, из простог разлога што су, декларативно, све странке за улазак у ЕУ, с тим што се може видети разлика у приступу по питању ССП-а. ДСС и СРС су отворено против, док СПС то није експлиците рекао, али потенцира Резолуцију 1244, што значи и територијални интегритет и суверенитет Србије на КиМ, а то, најблаже речено, није гарантовано ССП-ом.

Када је ријеч о односима Србије са троуглом САД – ЕУ - Русија, гдје је граница између стварног конфликтног и изолационог капацитета хипотетичке власти СРС - ДСС – СПС и имажинације с тим предзнаком у предизборној реторици њихових политичких конкурената?

Уколико се формира коалиција СРС – ДСС – СПС, не очекује нас светла спољнополитичка перспектива у односима са Западом, већ даље затезање, срачунато са жељом да се поводом Косова иницира нови преговарачки процес. Сумњам да ће, упркос инсистирању владе у Београду, било ко на Западу озбиљно разматрати ту идеју, посебно ако ЕУЛЕКС буде инсталиран у свим деловима Косова у року од месец, месец и по дана. Преговори о КиМ су за ЕУ завршени слањем ЕУЛЕКС-а, а многе, тачније најјаче земље ЕУ, актом признања једнострано проглашене независности Косова ставиле су тачку на своју косовску политику и тешко је веровати да ће своје ставове опозивати. Србија има и имаће веома дубок и дугорочан проблем по питању КиМ са Западом и то ће бити константа у нашим односима, све док у Београду у основи не одлуче да усклађују своју косовску политику са европском. Начелно гледано, влада СРС – ДСС - СПС неће бити затворена за економске односе са Западом. Какви ће они бити, остаје да се види. На Западу важи принцип тржишне, а не директивне привреде, тако да није немогуће да инвеститори вођени логиком профита инвестирају у Србију. Могућност инвестирања рашће ако се задрже стимулативна пореска решења за бизнис, убрзају административне процедуре за започињање посла, ојача правна држава и то посебно у домену борбе против корупције и криминала, а изнад свега уколико се очува макроекономска стабилност и безбедносна стабилност и мир у региону. Односи са Русијом биће добри и садржајни онолико колико Руси буду исказали интерес за то. Ниво постојеће сарадње у економском смислу вероватно ће се подићи, јер је објективно не тако велики. Политички односи ће се развијати у правцу подршке српској ствари по питању Кос ова и Метохије.

Шта би требало да се догоди да знатан дио популације у Србији преиспита скепсу према политици Запада? Да ли се од Вашингтона и Брисела очекује ублажавање транзиционих невоља из домена економије или разумијевање за српске националне интересе?

Када је реч о државним и националним питањима, скепсу народа и великог дела елите према Западу не може ублажити толико економска помоћ, колико неки политички гестови који зауставили рушење српских државно-националних интереса и елементарног достојанства. Такви гестови, нажалост, више су у домену теорије, него праксе. Економска помоћ би допринела стабилизовању друштвених прилика у земљи. Али, без обзира на то, горко осећање неправде и фрустрације ће остати, све док Запад не учини нешто позитивно за Србију у домену важних и осетљивих државних и националних тема. Пошто је то мало вероватно, наглашена скепса и дистанца, уз осећање потребе за економском сарадњом, представљаће већински став Србије према ЕУ и САД.

Да ли евентуални аранжман листе «За европску Србију» о формирању власти са коалицијом око социјалиста може изазвати нестабилност у појединачно најјачем блоку у земљи? Јесу ли идеолошки анимозитети у Србији постали до те мјере небитни, да неће бити никаквог синдрома «кости у грлу» у круговима некадашњих тврдых опозиционара?

С обзиром на неопходност сарадње са СПС-ом, нико из коалиције «За европску Србију» неће потезати приче о суморним деведесетим и власти Слободана Милошевића. Кампања подсећања на време власти СПС-а испунила је своју функцију – омогућила је сјајан резултат на председничким и парламентарним изборима. Сада ће на сцени бити нова маркетиншка умотворина, коју бих назвао кампањом преобраћања. Изгледа да ће се до јуче « црвени бандити » из СПС-а бојити у плаво-жуто, Дачић ће постати или бити номинован за Европљанина године, Кркобабић ће се преко ноћи претворити баштиника социјалдемократије европског типа, а претпостављам да ће Палма постати оданији ЕУ од њеног идејног оснивача Роберта Шумана. Дакле, не само да неће бити ископавања старих анимозитета, него ће се у еватореформским медијима брутално радити на томе да СПС – ПУПС - ЈС постану део « политички просвећене европске елите првог реда » . У овим деликатним околностима по еватореформску политичку елиту не очекујте ништа друго до спој спиновања јавног мњења, бескруполозне трговине и морално-политичке недоследности.

У коликој мјери је реална опција која подразумева окретање блока « За европску Србију » ЛДП-у и посланицима националних мањина, уз парцијални захват у редове тројке СПС – ПУПС - ЈС, без Дачићевих посланика, али са мандатима пензионера и најпознатијег Јагодинца?

Коалиција СПС – ПУПС - ЈС може више профитирати као јединствена целина, него што то може нека странка појединачно учинити, уколико би ишла у сусрет еврореформском блоку. Друго, мислим да ће, што се тиче личних бенефита за лидере ове коалиције, СРС и ДСС бити довољно издашни, тако да било ко од лидера социјалистичке коалиције неће имати потребе за солирањем, мотивисаним добром наградом. Додуше, када ово кажем, не искључујем да ће из еврореформског блока покушавати цепање коалиције придобијањем неког појединачног лидера и партије, и то не само током ових преговора, него и касније, пре свега ако влада СПС – СРС - ДСС буде профункционисала.

Какво значење у комуникацији СПС-а са ДС-ом, али и са ДСС-ом и радикалима, има тема социјалне правде?

Социјална правда је тема СПС-а, док је за ДС та тема више реторичка и политички тактичка, него супстанцијално политичка. Наиме, ДС тачно прагматички процењује да је лева опција у Србији без адекватног и утицајног представника. Последња предизборна кампања је показала да би социјалисти тражили ревизију учинака приватизације, промену закона о социјалној заштити најугроженијих слојева друштва, измене закона о правима радника, бесплатно школство, здравство и још много тога што спада у корпус социјалистичких или социјалдемократских тема. У склопу поређења СПС-а и коалиције предвођене ДС-ом, ваља нагласити и да су ДС и Г17 Пл ус увели законодавство и праксу која по малопре наведеним темама у великој мери подсећа или на земље које су окончале транзицију или на западне капиталистичке земље. Дакле, ако говоримо о коалицији СПС-а и ДС-а, програмски је реч о различитим опцијама које би морале много да преговарају и усклађују своје ставове не би ли нашле неке заједничке принципе и простор за њихово конкретно остварење. С друге стране, ако је реч социјално-економским темама, СРС заговара критичку ревизију либералног курса у домену социјално-економске сфере, док би ДСС, иако десна и економски више пролиберална партија, тако нешто прихватио под плаштом идеала кога треба практично показати према свим члановима заједнице.

Да сумирамо - када се узму у обзир сви релевантни фактори, колике су шансе за заокрет социјалиста према ДС-у?

Коалиција СПС-а и ДС-а није унапред медијски припремљена, а уз то представља немали ризик за СПС, будући да је њихово бирачко тело по вредносним и политичким оријентацијама сличније СРС-у и ДСС-у. Уопште, прича о коалицији СПС-а и ДС-а је медијски надувана, из простог разлога што демократе немају другог партнера са којим би правили савезништво, које би им омогућило останак на власти. Оправдање сарадње

ДС-а и СПС-а могло би се наћи у дугорочној намери СПС-а да се трансформише у правцу европске социјалдемократске партије. Легитимација таквог заокрета СПС-а и својеврсно « прање партијске биографије » била би сарадња са ДС-ом, а спремност СПС-а да децидно подржи ССП доказ је да се ствари могу кретати у правцу сарадње демократа и социјалиста.

Да ли се на основу увида у резултате посљедњих избора у Србији може разабрати у којим смјеровима се одвијао трансфер гласова између политичких странака и коалиција?

Дошло је до извесне прерасподеле утица ја у бирачком телу код ДС-а, ЛДП-а и ДСС-а, као и до раста популарности социјалиста. Ово друго је производ синергијског ефекта, насталог удруживањем ове партије са странкама које имају стабилне и лојалне бираче, попут ПУПС-а и ЈС. Што се тиче ДС-а, ЛДП-а и ДСС-а, ствари стоје овако - снажан отклон ДС-а према Коштуници довео је до преласка ЛДП-оваца у ДС, док је, с друге стране, померање ДСС-а удесно, тачније ка радикалима, произвело то да су проевропски оријентисани ДСС-ови гласачи отишли ка ДС-у. Радикали су, мање – више, остали на своме, а од коалиције са ДС-ом у постојећим околностима профитирале су странке попут СПО-а, ЛСВ, СДП и Г17 Пл ус, будући да ниједној од ових странака не би био гарантован улазак у Парламент у случају самосталног изборног наступа.

Могу ли се у изборним резултатима препознати индиције да ће у догледно вријеме почети да слабе тензије у Србији, чији је узрок буквална преполовљеност земље на заговорнике националних и грађанских приоритета?

Поделе ће још извесно време бити усуд српске политичке и јавне сцене. Дубина и реалност подела резултат су дејства два фактора – недостатка истинског консензуса око важних питања и политичке искључивости и нетрпељивости. Док се не дође до консензуса и док се не створи релаксиранија атмосфера у јавно-политичком пољу, поделе присутне како у елити, тако и у друштву, наставиће свој негативни учинак. Реално, ова атмосфера може се постепено променити једино променама образаца мишљења и делања, пре свега у политичкој и медијској елити. Нажалост, ове промене се ни не назиру.

Гдје су се на неформалној ранг-листи посљедње предизборне кампање и постизборних расправа у Србији налазиле теме које територијално излазе из

оквира Београда, Војводине и централне Србије: од косовске « квадратуре круга » до Републике Српске?

Кос ово је било и остало и вероватно ће остати једна од централних тема српске политике. РС се није нарочито тематизовала, из простог разлога што у Србији мање - више постоји консензус око поштовања Дејтонског споразума. Дејтонски споразум сматра се основом за развој политичких, економских и сваких односа са РС.

(Нови Репортер)